

Weerkundige aantekeningen van Frederik Berghuys

Handschrift in het stadsarchief van Delft: handschriften bibliotheek nr 38 B 1 [17]

Transcriptie en voetnoten: Laura J. Meilink-Hoedemaker

Inhoud

1809	2
1810	4
1811	5
1812	6
[1813].....	7
1814	8
1816	10
1817	11
1818	14
1819	16
1820	17
1821	18
1828	19
1829	20

Gezicht vanaf de toren van de Nieuwe Kerk op de woonhuizen van de familie Berghuys aan de Vlouw/Vrouw Juttenland en Voldersgracht

Tussen 30 en 31 (January) geweldige storm; bij Overschie brak een polder door. De marktschuit welke den 31 Januari van Delvt voer konde niet terug keeren, alzo de brug te Overschie en de Heul in Rotterdam gestopt wierd om 't water te keeren. Deeze storm heeft in de geinundeerde landen in Gelderland en Zeeland de grootste verwoestingen aangerigt.

't Begin van February zagt weeder dog Z-wind. Dikwels reegen en wind; de polders zijn zeer hoog met waater bezet. 7: koud, N-wind. 8: sterke vorst, wind O. 9: sterke reegen met vorst, waardoor 't zeer glad wierd. 's Avonds dooy. ZO wind. 10: zeer zagt weeder, wind Z. stil, helder.

De maand Maart is niet ongewoon geweest, zelfs over 't algemeen vrij goed en stil weeder.

't Begin van April zeer koud, een goore Paaschen. 3, 4, 5: sneeuw. Den 4 sneeuwde het zoo sterk dat de straaten geheel bedekt laagen; ook vroor het snagts zoo dat den 5 't ijs in den emmer op onze plaats één drieguldens dik was, en des 's morgens als twee drieguldens dik. Ook was er toen ijs in de vaarten (volgens hooren zeggen). Vervolgens goor weeder, NW-wind. 15 en 16 was het wat zagter, 's avonds een weinig donder. 17 en vervolgens al wederom koud goor weer. 19 scheenen 2 à 3 botjes van de boom op de Vlamingstraat open te gaan en blaadjes te hebben. Bij de Hal kon ik nog geen blaadjes vinden. 't Vorderd weinig door de koude. 20: regen, Z-wind, koud. 21 of 22 waaren er eenige blaadjes aan, groot 1/2 duim. April 23, 24 enz.: zeer koud, vooral den 24, toen klappertande men van de koude. O en NO-wind. Den 26 waaren de blaadjes van de 2 boompjes 1¼ duim groot, de grootsten. 28 April 's morgens: aangenaam weeder. 's middags Noorde wind. 's avonds een weinig hagel. 29: 's morgens na den toorn gaande lag er nog veel hagel in de goot van de Nieuw(e) Kerk bij 't kruys.¹

Begin van Mey koud, schraal. Den 5 en 6 's nagts vorst. Den 6 eventjes ijs in de slooten en vervolgens beeter weer. 10: warm. 12, 13: heet, zeer warm. Dit is eene vreeslijk groote verandering. Nooit heeft de Haagsche Kermis zulk pracht weer gehad. 15: 's middags een donderbuitje met wat reegen. 16, 17: zeer heet. 18, 19: brandend heet, 's avonds donder met weinig reegen. 20: koeler, regenagtig ... (onleesbaar) Tusschen 27 en 28 's nagts wat donder en reegen. 29: wat zoelder. 30: kouder, NW-wind.

1 Juny voort eerst zootjes peulen en pelerwten op de markt te koop. 's Avonds wat donder. 2 Juny: den gantschen dag zeer sterke Z-wind, storm. Zulke sterke wind heb ik nooit in Juny beleevt. 4 Juny: 's avonds wat donder met reegen. 5: sterke regenvlaagen. Dit verkwikt het verdroogde aardrijk. 5: ook voor 't eerst knollen gekogt voor 3 ¼ stuiver de 26. 6 en 8: regenbuyen. 9: schoot de wind na 't NW en 't wier zeer koud. 10: 's avonds zeer sterke reegen, wind ZW en na die reegen 5 à 6 zwaare donderslagen, toen zeer sterke reegen, stortreegen. 11: veel reegen. Nu zijn alle regenbakken vol en dewijl zo ongemeen veel rijpen [gewassen] zijn, zullen deze nu wel dood reegenen. In de Delftsche Kermisweek was het zeer koud; schraale wind, zomtjids 's nagts vorst. 26 en 27 Juny: zeer scherpe koude NO-wind. 28 Boven in de lugt ZW. 's middags donder met zeer zwaare reegen, dog de wind bleev beneden NO. Donder. 29: 's morgens 9 uur tot 11 donder in 't ZO, met sterke

¹ Waarneming vanaf de toren van de Nieuwe Kerk.

weerligt, dog zeer hoog in de lugt. Ik ging na den toorn en speelde op de klokken, dog begon met Psalm 29, twee versen. Onder het speelen donderde het nog verscheide maalen. De buy bleef op dezelve plaats hangen en de wind bleef beneeden NO en boven W. Naderhand hoorde ik dat bij Zeevenhuyzen een sterke hagelbuy was geweest, waardoor verscheyde landen 't vele gewas als vlas, haver enz. was vernield. Er vielen stukken ijs als een theekopje. Voorts onbestendig weeder, veeltijds koel, dog dan kwamen zeer schielijk een zeer heete dag en donder.

Moderne versie van Psalm 29. Liedboek voor de kerken.

29 Gij die hoog verheven zijt
Psalm 29

1 Gij die hoog ver - he - ven zijt,
geef de He - re heer - lijk - heid,
geef des He - ren naam de eer,
buig u jui - chend voor Hem neer.
Hoor de gro - te stem des He - ren,
al - les moet zich tot Hem ke - ren.
Mach - ten, die het hoofd op - ste - ken,
wor - den stil als God gaat spre - ken.

2 Op de wateren wijd en zijd
dreunt zijn stem vol majesteit.
Grote vloed en stuwt Hij voort
en Hij dwingt ze met zijn woord.
Donderslagen doet Hij spreken
en de watermassa's smeken.
Hoor de grote God der eren!
Machtig is de stem des Heren.

3 Sterke bomen buigt zijn stem.
Hoogten knielen neer voor Hem.
Zelfs de trotse ceder breekt
als de storm zijn machtword sprekend.
Bergen als gehoorde dieren
springen op om God te viëren.
In de reidans voor zijn ogen
wordt de Libanon bewogen.

4 Uit het hart der duisternis,
uit de nacht van het gemis,
houdt des Heren stem het licht
als een vlam, een bliksemschicht.
Ja, zijn stem is op de steppe
als de winden die zich reppen;
als de storm zal Hij verschijnen,
beven doet Hij de woestijnen.

5 Tot in 't diepste van het bos
maakt zijn stem de stammen los,
plant de echo van het woord
zich in dood en leven voort.
Ja, zijn stem in storm en regen
brengt ontzetting allerwegen.
Maar die in zijn huis verkeren
zingen luid de lof des Heren.

6 Boven 't bodemloos geweld
heeft de Heer zijn troon gesteld.
Hij die zetelt op de vloed,
koning zal Hij zijn voorgoed.
Levenskracht zal Hij ons geven,
ja, zijn volk zal Hij doen leven.
Overvloedig deelt Hij mede
voorspoed en geluk en vrede.

tekst Willem Barnard en Willem Johan van der Molen
melodie Genève 1551

PSALMEN 94 PSALMEN 95

11 augustus 's avonds zeer zwaar onweeder met zware hagel, grooter als erwten. Tusschen 17 en 18 ook zwaar donder met sterke reegen en hagel. Zoo bleef de geheele maand Augustus gelijk de geheele zomer was, ongestaadig, dog zeer regenachtig. Bijna altijd Z of ZW-wind, en die veranderde zelfs niet bij 't onweeder.

Den 10 September schoot de wind Noorden. Toen wierd't koeler en men verwagte droogte. Dog de volgende daagen alweer reegen en ZW-wind. 19: geweldige wind, storm. 20: 's morgens aangenaam weeder. 's middags sterke reegen. 21: den gantschen dag sterke reegen, veele laage landen leggen onder waater zeedert 8 daagen en sommige graanen, zoals laate haaver, bederven op 't land en worden door 't water thuis gehaald. 22: regen en ZW-wind. 25 September: 's morgens harde west wind, ten halv 1 uur ontstond een geweldige stortreegen welke zonder vermindering duurde tot na 2 uur, toen begon 't wat te dunnen, dog bleef reegenen met meerdere en minder sterkte tot 's nagts, zonder ophouden. 26 's morgens: op den toorn zijnde zag ik zeer veel landen blank leggen. De Wilde Plas was niet alleen geheel onder, zoo als dan wanneer het molentje begint te maalen, maar nog meer. 't Water op het land strekte zig uit tot bij 't wipmolentje van de plateelbakkerij bij den hoek, dus in Papsouw bij de Hoorn overal blank land. 27: regen. 28: zeer sterke hagel en regenbuyen, 29: zeer koud,

hagel en regen. Een aantal koeyen zijn reeds op stal. De beesten kunnen het op het land niet uithouden. Veel aardappelen staan onder water en worden door de boeren, met laarzen aan, uit getrokken, zo veel als zij kunnen, dog er kan niet geraapt worden, dus zijn er al veelen weg. Niemand heeft iets diergelijks beleefd. 't Is nu nog veel erger als in 't gepasseerde jaar. Er is ook nog geen nieuwe drooge turv. Weinig appelen en peeren.

1 October: 't weder begint te beeteren. Dit is de eerste dag zeedert weeken, dat het niet heeft gereegend. 4 October: ooste wind, koud, dog stil. 6 October: 's nagts een weinig vorst. 8 October: braav wind. De watermolens beginnen te maalen. 's nagts vorst, zeer koud. 12: 's nagts ijs in de slooten gevroozen. 't water is al veel verminderd. 13: zeer koud, 's middags: een regenbuy. 14 en vervolgens weder mooy weder. 16 en vervolg: zeer zagt en schoon weder. De laatste helft deezer maand zeer schoon zagt weder dog de laatste 3 dagen koud,

zoo ook 't begin van November kout, dog droog, een gezond weeder, zoo dat die koeyen welke in September niet thuyt gehaald zijn, nog in 't land blijven. 14 November: 's middags aangenaam zagt weder, wind Zuid. 15: Noorde wind met veel hagelbuytjes. 16: Hagel en sneuwbuyen, zeer goor weeder. 19: Sterke vorst; deze nagt heeft 't sterk gehageld en gesneuwd. 20: Dooy. 22 en 23: Hagel en regenbuyen verder zagt weder.

De geheele maand December was het zeer zagt weeder, hebbende het alleen maar in 't begin twee nagten gevrosen. Ook den 26 en 27 December, toen was er ijs in de slooten. Dog zeer veel reegen en onbestendig weeder.

1810

't Begin van January ook zeer zagt weeder, dog ook veel mist met ZO-wind. Den 11 Jan. begon 't te vriezen. 12: een weinig sneeuw. 13 Jan: straffe O-wind, ijs voor de deur in 't water. 14 January: thermometer² op de plaats onder 18. 's avonds thermometer boven de lantaarn 24. 15 Jan: 17 gr. 's avonds 13½. 16: 's morgens 14, 's avonds 21. 's Nagts veel sneeuw met Zuidewind. 17 Jan: 24. Wind Noord. 's avonds 21 (gr). 18 Jan: 26 (gr) wind Zuid. 's Avonds 15 (gr) mistige lugt 's avonds 11 uur thermometer 18 gr. 19 's morgens thermometer 10 ½, 's avonds 6 uur: 19, ten 11 uur 21 (gr). Sneeuw. 20: 's morgens en 's avonds 27 (gr), 's avonds 24. De sleetje rijders kunnen nu hun hart ophaalen, dog voor de schaatsrijders is het slegt. 23: 's morgens 28 (gr), 's middags 34 (gr) 's avonds 32 (gr) O-wind, dikke lugt. 24: 's morgens 30-25 (gr). 25: 's morgens 32 (gr). 26: 's morgens 34. Zagte dooy zonder wind. Hier eindigt dit wintertje.³ Laat begonnen dog nog streng. Opmerkelijk was het dat het met Zuyde wind streng vroom, dog zoo drae schoot de wind niet na het Oosten, of er kwam verzagting. Naderhand melden de Nieuw(s) Papieren dat het te Parijs zoo gevroozen had, zo dat de thermometer aldaar 5 graden lager heeft gestaan als hier.

[februari 1810: geen notities]

Het begin van Maart zagt weeder, vooral den 7, 8 en 9. Toen was het broeyend; den 7den, (te) 's Hage zijnde, hoorde ik twee donderslaagen; en een kleine hagelbuy. Naderhand kouder. Omtrent 14, 15, 16 Maart ijs in de slooten gevroozen. 18 - 21: schoon weeder. dog koud. 24 - 27: sterke O-wind. Bitter weer op straat, dog de wind is zeer nu(t)ig, zijnde er nog zeer veel water in 't land. 28 en 29: wat zagter, wind Z en ZW. 't water in 't land is zeer considerabel verminderd.

² De eerste vermelding van een thermometer. Kort na zijn geboortedag 10 januari. Cadeautje?

³ Alle vrieskou met temperaturen in de twintig: de thermometer is in de schaal van Fahrenheit.

't Begin van April koud weeder. 7 en 9 wat zagter, zelfs zoude het toen gedonderd hebben. Den 10 en vervolgen zeer koud zelfs. Den 12 en 13 een weinig sneuw met de sterke NO-wind. 18 en 19: begon 't wat zagter weeder te worden. 20 April voor 't eerst kleine blaadjes aan de twee lindeboomen, groot omtrent 3/4 duim. Op de Vlamingstraat waeren meer blaadjes open, dog bij de Hal scheenen ruim zoo groot te zijn. 22 en 23: Koude goore Paaschen; N-wind. De gansche maand.

In 't begin van Mey een stel dagen, die aangenaam waeren, dog de overigen zeer koud, zoo dat de blaaderen der boomen wel groeyen, maar niet sterk. Sterke Ooste wind, zoo dat het alle nagten sterk vriest, zoo dat de grond den 9 en 10 Mey 's morgens zeer hard was en onze booterboer vertelde dat hij het ijs van het gras, dat aan zijne klompen zat met heele bonken afstoote. Dit koude weeder duurde tot 14 Mey, toen werd het wat zagter. 15: aangenaam weeder, 's avonds sterke reegen waarna zeer verlangd wierd, uit gebrek aan regenwater. 16: ZW-wind, vervolgens alwederom meest koude NO-wind tot het einde der maand zonder regen. Overdag in de zon warm, dog 's avonds en 's nagts koud.

't begin van Juny al eeven koud en droog. Den 10 en 11 kwam er aanmerkelijke verzagting int weder. Den wind wierd West. 's Avonds viel er vogt. 12: al weder helder. 13: winderig, ZW, 's avonds eventjes regen. 14: al weder droog en koud. 6 Juny voor 't eerst knollen, vrij groot (dog hebben er al eer genoten) 13 Juny voor 't eerst pelerwten aan de deur te koop gezien. In de Delftsche Kermis-week zeer goor koud weeder. Den 21 viel er wat reegen, maar het was meer door de koude. 26 Juni: 's avonds een zeer koude sterke mist, want het (was) overdag vrij warm geweest. De barometer zakt. 27 Juny: wat broeiagtig 's avonds, een donderbuy met wat regen. 's Nagts ook 1 sterke regenbuy. Dit verfrist het uitgedroogde aardrijk, dog er is in verre na niet genoeg, want niemand geheugd bijna, zulk een langdurige, felle, schrale droogte in 't voorjaar. Veele boeren hebben reeds de koeyen in 't hooyland gejaagd, omdat er geen eeten voor de beesten is, en het hooyland geeft ook een akelijk vooruitzicht op.

In 't begin van July kwam er nu en dan wat regen, maar vooral tusschen 14 en 15 's nagts, toen regende het zeer sterk en de volgende dagen telkens regen, dog koud. Den 27 July: 's nagts sterke reegen; 't regent nu bijna dagelijks.

Den 2 Augustus onze laatste oude aardappelen gegeeten, zommigen waeren nog lekker, dog veelen waeren slegt. Dit reegenagtig weeder duurde tot Zondag na Rotterda(m)mer Kermis, 19 Augustus, want den 20 Augustus was het schoon weeder. Dit schoone weeder duurde voort tot October.

1811

De eerste helft der maand Maart had men schoon zagt weder; de tweede helft O-wind met vorst, waardoor het waater uit het land gemaalen wierd. 't Laatste der maand koud goor weeder.

Den 2 April veranderde het weeder eensklaps. 't Was 's middags broeyagtig warm, dog de volgende dag al koelder. Den 3 April waeren 5 a 6 botjes aan 't 2de boompje van de Hal open, zoo, dat het nog toegevouwen blaadjes waeren. 't 2de boompje op de Vlamingstraat had er eenigen meer, dog kleinder en nog minder oopen. 4, 5, 6: kouder. 6: wind ZW. 7: 's Nagts een weinig reegen, 's middags koude Noorde wind, goor weeder, vervolgens zeer koud goor weeder. Zelfs viel er somtijds iets vogt met enkele sneeuwvlokjes. 11 April waeren eenige blaadjes aant boompje bij de Hal 5 à 6, ter grootte van omtrent 1 duim. 15 April, tweede Paasdag, veranderde het weeder. 's middags: 't werd warm. 17 April: waeren de blaadjes sommigen ruim 1 1/2 duim groot. In 't laatst deeze maand kreeg men Ooste wind, met zonneshijn zoodat het overdag in de zon heet was, maar sommige nagten als den 24 en 26

vroor het 's nagts. De vrugtboomen, zooals appelen, peren, morellen, bloeyen zoo sterk als het ooit gezien is. 28: aangenaam weeder. 29: ZW-wind, 's middags een korte onweedersbuy met zwaare hagel, als groote erwten. 30: Op den toorn zag ik dat de grond onder sommige boomen wit was van al de bloesems die gisteren afgehaagelt zijn; kou.⁴

De maand Mey zeer schoon vrugtbaar weeder. Door de rijpen zijn de meeste bloesems der appelboomen wit. In 't laatst van Mey zeer schoon warm weeder. 25 Mey: 's middags 3 uur een zwaare donderbuy in Z-Oost. In 't Westen was en bleev de lugt helder. Te Berkel, Overschie en Schiedam vielen hagelsteen, grooter als duiveneieren, en braeken zeer veel ruiten. 27 Mey: voor 't eerst peulen op de markt te koop. 28 Mey voor 't eerst knollen aan de deur te koop, al vrij groot, aarbeyen zijn er al in overvloed. De Engelsche 2 stuiver 't potje. De groentens en fruiten koomen dit jaar zeer vroeg.

Den 6 Juny kersen op de markt te koop a 4 stuivers 't pond. 11 Juny voor 't eerst roomsche boonen⁵ op de markt te koop. Den 15 Juny door ons gekocht voor 3 stuivers de 900 roomsche boonen.

De zoomer is zeer afwisselend geweest: veel reegen, het hooy is nat, niet best ingekoomen, en de groenen tarw(e) en rogge zijn dit jaar ligt en slegt en rijzen zeer in prijs. Appelen en peeren, druiven zijn er veel en vroeg rijp en redelijks koopen. Aardappelen zijn er zeer veel geteeld en zeer goedkoop.

In 't laatst van Augustus wierst weder vaster, men kreeg O-wind, en de lugt bleev helder tot 19 september, toen wierd het zeer warm, broeyend. 's Middags wat reegen met donder, vervolgens meestal schoon weeder.

't Begin van October was wat buyig dog in 't midden zeer zagt, ja warm, men kon bijna niet gaan zonder zweeten. Den 16 October zag ik te Scheevening(en) drie jongens zwemmen in de zee. 17: dito weer; 18: 's morgens sterke mist dog 's middags heerlijk weeder. De volgende daegen zeer schoon dog koelder weeder. 25: braaf reegen, 26: 's middags een sterke haagelbuy. 28 - 29: koud. 30: reegen, de wind blijft aanhoudend Zuyden.

November: 't Begin ongemeen zagt weeder, zeer schoonen halve daegen, want was het 's morgens zeer schoon warm weeder, 's middags had men dikwijls zwaare reegen en Z-wind. 7 November: 's nagts sterke reegen, 's middags schoot de wind NW. Dit was in lang niet gebeurd, men verwachtte nu droogte, dog den 8 en 9 's nagts alweeder sterke reegen, zoo dat er in Papsouw al land onder ligt langs de weg. 9: schoot de wind O, kou; de volgende daegen alweederom reegen en Z-wind alle dagen. 't Is jammer dat er zoo veel reegen valt, want er is nog zeer veel gras in 't land, en veele koeyen moeten na huys nu het nat (is). 20 November zeer stil weeder, N-wind, zonneschijn, 't is een aangename dag. 's Nagts een weinig vorst zoo dat de schuyten voor de Markt wit waaren. 22 - 23: sterker vorst, ijs in de slooten. 24: regen, W-wind. 't Overige van deeze maand en ook van de maand December zeer zagt weeder, veel reegen, maar ook schoone daegen. NW-W. 27 begon het wat te vriezen. 29 werd op de Wilde Plas op schaatsen gereeden, dog verscheide jongens vielen door het ijs. 31 December alwederom dooyweer.

1812

Was het einde des vorigen jaars ongemeen zagt weeder, het begin deezes jaars was eeven zagt. Den 3 January wierd de wind Zuyd; heldere lugt, en het begon te vriezen, dog het duerde

⁴ Interessante waarneming vanaf de toren.

⁵ Van Dale: tuinbonen.

maar 2 a 3 daagen, en toen alweeder dooy. Den 9 January, na 's Hage en terug wandelende was het zeer schoon stil weder, warm in de zon. 't IJs was 1/4 duym dik. Vervolgens alweeder dooy. Den 16 January weder na 's Hage gewandeld, was het bijna even schoon weeder, dog geen ijs in de slooten. 23 of 24: eenige hagelbuyen, met een weinig vorst; wind NW. 28: 's nagts vorst, wind Zuid, helder maar koud. De watermolens maalen.

't Begin van February a1 wederom zeer schoon en zagt weeder. Bijzonder den 6. Toen was het een zoomerschen dag. Wind Zuid. 7: Koude, NW-wind. 9, 10: vervolgens zeer weinig vorst. IJs in de slooten; Zuidewind. 2 dagen daar na dooy en reegen. 14: 's morgens mooy weeder, op de middag en nadermiddag storm en zwaare reegen. 't Overige dezer maand meestal zeer zagt weeder en Z-wind.

Den 1 Maart veranderde het weeder, Maartsche buyen⁶. Wat kouder en Noordelijke wind, dog niet erg. 15 Maart ontstond eene sterke NO-wind. Nu beginnen de watermoolens schoon te maalen. 16, 17: dito. IJs in de slooten. 't Overige dezer maand koud, goor.⁷

't Begin van April koud en goor weder. 9, 10: vorst. 't IJs boven in de goot 1 gulden dik. 15, 16: zeer koud goor weder. 's nagts vorst, wind NO. 17: hagelbuyen. 21: 's nagts hagel. 22, 23: sterke hagelbuyen, smeltende. 26: veranderde het weer; ZW. 27: aangenaame zonneshijn. 28 en 29: overdag schoon weder, dog 's nagts zeer koud, wind Oost; sterk. 30: wind Zuid. Zeer aangenaam zagt weeder. Zeedert eenige daagen beginnen de knopjes groen te worden aan de 2 boompjes en scheen een blaadje aan 't boompje op de Vlaamingstraat te weezen, er waaren wel meer blaadjes, dog nog toegevouwen. 't Boompje bij de Hal heeft er minder en nog geen een oopen.

1 May: zeer koud goor weeder. Damp aan den toorn, wind NW. 4: verscheide blaadjes aan 't 2de boompje (op de) Vlamingstraat, groot 3/4 duim; bij de Hal veel minder, zelfs kon ik er geen zien die volkomen open waaren, zoo als op de Vlamingstraat. Dus bij de Hal merkelyk agter. 5, 6, 7: 's morgens en 's avonds bitter koud, wind NO. 8: 's morgens zeer koud, 's middags veel zagter, wind ZZO. Veele koeyen zijn in 't land gejaagd uit gebrek van hooy; dog de beesten kunnen bijna niet in 't land houden van de koude. Er is weinig gras en het groeid niet, door de koude en droogte. 9: zeer zagt; 10 - 13: veel reegen en zagt weeder, groeizaam. 14: schoon weeder. 15 - 16: koud. 17: Pinkster, goor weeder; 18: aangenaam zagt weeder. Door het koude weeder in 't voorjaar koomen de groentens zeer laat aan. Den 30 Juny had men voor 't eerst knollen.

In de Delfsche Kermis-week veel reegen vervolgens ook gorig tot 2 July 's middags. (beschadigd)

[Zomer 1812 geen notities]

[1813]

15 April waaren de blaadjes aan de twee bekende boompjes de grootsten ruim 1 1/2 duim. Ik heb verzuimd daar vroeger na te zien. Aangenaam weeder. 16: aangenaam weeder. 18: kouder. 21: koude Noordewind met reegen. 23: haagelbuyen, bitter weeder. 24: ook. 25: 's morgens nog koud, 's avonds zoel. 27: broeyend warm des avonds, sterke reegen met donder van verre. 28 en vervolgens: koude straffe O-wind.

⁶ Maartse buien die beduinen dat de zomer aan komt kruien.

⁷ Maart roert zijn staart.

In 't begin van Mey verscheyde donderbuitjes; warm; de laatste helft van Mey veel reegen en koud weeder. 29 Juny: 's middags ontrent 4 uur ontstond een zwaar onweder; de wolken dreeven Zuyd en de wind schoot Noord. Dit sette tegen elkander op. Eensklaps begint het te reegenen en te haagelen met zulk geweld als ik ooit gezien heb. Bij de Haagpoort zijnde zag ik hagels als een klein erwtje. Dan te 5 uur, lang nadat de buy over was, thuis koomende vond ik er nog leggen als een grote erwt, en hoorde toen dat in het Zuydeinde de glaazen aan stuk gehaageld waaren. Ik heb dit onderzocht en gezien dat bijna alle huizen min of meer beschadigd waaren; ik zag een huys digt bij het bruggetje, waarin 61 ruiten in 't hout aan stuk waaren; in twee schuytraamen waaren van 50 ruiten er 40 aan stuk. Ik hoorde toen dat men de haagels of driekante stukjes ijs gewoogen en 1 ½ lood zwaar bevonden had, zijnde groot als een lid van een duim. Aan den Hoorn heeft deze buy nog meer schade aan glaazen en ook aan tuinvrugten gedaan. Meer Oostwaarts en Noordwaarts was het helder en droog weeder. 's Avonds 7 uur begon het weeder sterk te reegenen, dog dit was een eegale en aanhoudende reegen, tot in de nagt.

't Begin van July zeer koud goor weeder; N-wind. Den 3 en 4: dito, naderhand zagter. 17 July: 's morgens broeyagtig. De wolken dreeven Zuyd. Op de middag schoot de wind Noord. Dit zette tegen elkander op en 2 uur begon 't te donderen, te reegenen en te wayen, toen schoot de wind Zuyd. 't Regende en woey zoo geweldig, [als] ik nooit zoo gezien heb. De gooten liepen over en de ...(beschadigd)

De zoomer van dit jaar was wat het weeder aanbelangd niet ongewoon, zelfs weinig bestendig, mooy weeder, en niet zeer heet, maar wat de vrugtbaarheid betreft ongemeen. Den hooybouw, den graanenooft was zeer voordeelich. Appelen en peeren en aardappelen heeft men in veele jaaren zoo veel niet gezien, en was alles heel goedkoop, de booter ook. De winter begon vroeg, in November had men al vrij veel vorst, dog in December wederom zagter.

1814

Met het begin van dit jaar begon het sterk te vriezen. Den 10 January 's morgens stond de thermometer op 22, 's avonds op 20 graden. 11: 's morgens 18 gr. 12: 's avonds 24 gr; 13: 's morgens 20, 's avonds 18 gr; 14: 's morgens 14 1/2 tot 16 tot 24, 's avonds 30 gr. 17: 's morgens 28 gr. 19: 's avonds 26 gr. Tusschen den 19 en 20en den geheelen dag van den 20 January: zeer sterke sneeuw met zeer sterke wind. Daar zijn verscheide jaaren verlopen dat het zoo sterk niet gesneeuwd heeft, en waaren plaatsen op de straaten daar de sneeuw bij de 3 voet hoog legde, en op andere plaatsen was geen kruimel sneeuw te vinden, door de wind. Het was den 20, Donderdag, de kraampjes waaren wel opgezet maar het geen nooyt gebeurd is: alle leedig, en geen menschen op de Markt. Van Rotterdam of 's Hage had niemand kunnen koomen, ook geen boeren. De kerkwerkers graafden paaden om in de kerken te koomen en de stadwerkers wierden in en buiten de stad gezonden om de bruggen en sommige straaten, door het wegschrappen van de sneeuw, begaanbaar te maaken. Zaterdag smiddags, 22 January, heb ik na 's Hage gewandeld. Van Koetswagen tot de Hoornbrug ging dit goed over het ijs, want daar was geen sneeuw op het ijs; maar van de Hoornbrug tot 's Hage ging ik de weg, maar dit was zeer vermoeyende. Van Rijswijk tot 's Hage was de weg bijna onbruikbaar: de sneeuw lag 2 à 3 voet hoog. Hierdoor was een spoor, één rijtuig breed, en op sommige plaatsen eenige plaats gemaakt om 1 rijtuig te wisselen. 't Voetpad was onbruikbaar, dus moest men door het spoor van de rijtuigen, dat nog wel 1 voet hoog was. En als er een rijtuig kwam, moesten de voetgangers uithaalen in de mulle sneeuw. Ruim 50 boeren waaren bezig om het rijpad schoon en breeder te maaken. 's Avonds kwam ik dezelve weg terug, hebbende geen eene duit uitgegeeven. 22: 's avonds thermometer 23 gr. ('s middags 30) 23: 's morgens 14, 's avonds 6 uur 11 gr, ten 9 uur 14 gr. ten 11 uur 19 gr. 20, 21: 23 gr. Den 26: 's middags 33 gr. alweeder sneeuw. 27: 's avonds 29 gr. wind Z. 28: dooy, 29: sterke dooy met natte sneeuw. 29: zakte de

barometer in korte tijd ½ duim en kwam op het laagste 's avonds op 27 duim 6 ¾ linie; 's nagts sterke reegen en wind. 30: dooy en stil.

't Begin van February een weinig dooyweeder. 4: alweeder vorst, 's avonds thermometer 22 gr. 5: 's morgens 21 gr. 's avonds 30 gr. 6: dooy. 7: dog 's nagts vorst, wind West. 8: sneeuw, reegen, wind. Den 19 February dooy en sneeuw, dog 's avonds weeder sterke vorst. Op reis naar Gorkum⁸ zijnde, niet op de thermometer gezien. 22: 's avonds thermometer 19 gr. 23: 's morgens 15 ½ en 's avonds 15 gr. 24 February: 's morgens 10, 's avonds 15 ½ gr. 25: 's morgens 13 ½, 's middags door de zon 24 gr. 's avonds 20 gr. 26: 's morgens 17, 's avonds 24 gr. 27: 's morgens 18 enz.

't Begin van Maart aanhoudende vorst. thermometer 20 à 24 graden. 8, 10 en 11 Maart veel sneeuw zo dat de sleeden weder konden rijden. 12 Maart: dooy, dog 's avonds alweeder vorst. Zonneschijn. 13 Maart en eenige volgende daagen: sterke O-wind en daarbij zoo geweldig koud voor het gevoel⁹, eevenwel zakte de thermometer niet lager als 28 gr. Dog bij de dag niet hoger als 32, door den betrokken lugt. 19 en 20: veel zagter. 21 Maart: een aangename dag; zonneschijn; ik wandelde na 's Hage, 's middags, dog ik zweete onder 't gaan na 's Hage en de Haagsche vaart was op veel plaatsen 't ijs nog toe. Dat meer is: 't ijs in de slooten vertoonde zig nog verscheide duim dik en konde nog wel een paard dragen. NB. 18 Maart stroomde het water in de geweeze brug bij de Oude Kerk en bij de Haagpoort en op diezelfde dag geraakten 2 paarden van de ...(beschadigd) ... kade bij 't weeschhuys op het ijs en liepen daarover zonder dat het ijs brak. 22 Maart: zeer warm weeder, een zoomerschen dag. Deze verandering in 8 daagen is voorbeeldloos groot. 21 Maart voer de eerste marktschuit op Rotterdam, de eerste zeedert January, dus (...) weeken stil. 22: De Rotterdamsche veerschuit. De Leidsche veerschuit is deeze dag bij den Leidschendam blijven steeken. 23: Vaaren de Haagsche veerschuiten.

't Overige dezer maand en 't begin van April goed weder. 10 April en volgende daagen ongemeen schoon en warm weeder. 13 April was er nog geen een blaadje aan 't 2de boompje van de Vlamingstraat. 14: waaren er veel al open, sommige bijna 1 duim groot. Aan 't 2de boompje van de Hal waaren er minder en wat kleinder. Weinige daagen tevooren konde men nog niets zien, zoo sterk groeit alles. 18 en 19: wat reegen. 21 en vervolg: koeler. 24: koude NW-wind.

't Begin van Mey koud goor weeder. 's nagts vorst. 3: veel zagter. 6: koud. 8, 9: zeer koud; goore N-wind. 19 en 20 Mey: veel zagter. 21: alweer kouder. 22 en 23: veel reegen waarna zeer verlangd wierd, dog koud. 24 en 25: zeer koud, 's nagts vorst. wind NO. In Gelderland¹⁰ zijnde wierd mij gezegd dat het tusschen 26 en 27 Mey zoo sterk had gevroozen, dat men het gewas wel in de goed kon zitten. 28 Mey: veel zagter. 's middags na Den Alblas, was ...(beschadigd)

't Begin van Juny zeer koud. NW-wind. 5 Juny ...(onleesbaar) men op de straat komt, O- en NO wind. dagelijks. 14 Juny begon het te verzagten. 15 Juny buysjesdag¹¹, was het 's morgens verschrikkelijk heet. 's middags wierd de wind west en het verkoelde aanmerkelijk. 16 Juny: sterke ZW-wind, droog weder en zeer koud. 19 Juny: een frisse reegenbuy, waarna zeedert lang verlangd is, dog nog koud, 's avonds wind N. 17 Juny voor het eerst knollen. Dit is zeer laat. De geheel maand Juny koud weeder geweest. De 17 Juny hebben wij de laatste zuurkool

⁸ Niet duidelijk wat hij daar ging doen.

⁹ Gevoelstemperatuur, toen al!

¹⁰ Niet duidelijk wat hij daar ging doen.

¹¹ Van Dale: De dag waarop de haringbuizen in zee steken, 15 Juni.

gegeten. 29 Juny de laatste ingemaakte andijvie en den 3 July de laatste snijboonen. 't Zelve was alles nog zeer goed. 4 July de laatste oude aardappelen gegeten.

[juni 1814 tot juli 1816 geen aantekeningen]

1816

Den 16 July 's avonds een zwaare regenbuy, zoo sterk als men ze zelden ziet. Het waater stroomde van de straaten. Vervolgens buiten de stad zijnde heb ik geen aantekeningen, maar volgens berigten heeft het continueel gereegend. 31 July had hier een onweetersbuy met zulke geweldige reegen: het weerlicht sloeg in een huys op de Molslaan, er kwam een brandspuit op de been, dog er was geen brand.

't Begin van Augustus alweeder reegen, dog zoo aanhoudend niet, zoo dat men nu begint te hooyen. Den 6 Augustus zag ik, dat men het gemaayde gras of hooy opviste uit de Wildeplas, want deeze is onder water, van ten Westen van het steene moolentje tot aan de Delfgaauw. Er begint nu somtijds een weinig sluysgang te koomen, zoo dat de moolens somtijds maalen. De berigten uit Gelderland en elders zijn treurig: rondom 's Hertogenbosch staat alles onder waater. Men vaard met zeilschuiten over het land, van Vlijmen regt uit op 's Hertogenbosch. In het begin van Augustus had men wel een enkele dag mooy weeder, maar ook daadelijk regen of onweeder. 8 Augustus: mooy weder, dog 's avonds donder en weerlicht met zware reegen 's nagts. 14 Augustus: schoon Weder, 's avonds 9 (uur) wat onweeder met zeer donker en geweldige sterke reegen, alle nagten reegen. 17 Augustus: 's morgens maar vooral 's middags zeer sterke reegenbuyen; wat koelder. Daar komt nu zomtjids sluysgang, sterke Z-wind. De molens mogen 6 duim boven peil maalen. 't Steene molentje van de Wildeplas maalt nu ook, dog de Wildeplas wordt nu klein. Er staan nu 17 Augustus, nog hooyrooken op 't land. In het laatst dezer maand had men verscheyde mooye dagen, nog dikwijls 's nagts reegen, egter wyl de wind N (woei) en overdag zonnenschijn was, begon het land mooy op te drogen en zomtjids begon de weg te stuyven. De watermoolens begonnen ook te kunnen maalen, zoo dat de vooruitzigten alhier begonnen te beeteren. De barometer bleef onbeweeglijk staan op 29 duim 2 à 3 lienen. 30 Augustus begon dezelve 's avonds te zakken en 31 Augustus 's avonds stont dezelve op 28 duim, 3 lien, dus circa 1 duim gezakt in 24 uur. 31 Augustus 's morgens: wind Z en ZO. Het begon ten 11 uur 's morgens sterk te reegenen en bijna zonder tusschenpoozen tot 's nagts.

1 tot 23 September: goed weer, N-wind, rijzende barometer. 4 September: 's morgens goed weer, 11 uur reegen, (wind) ZW, 's middags en 's avonds geweldige reegen. Intrede van de Kroonprins in 's Hage¹² waaren de groote menigte toekijkers sliknat. Tusschen 4 en 5: 's nagts donder en hagelbuyen. 5: Kazemarkt, onophoudelijke sterke reegen; NW-wind. 7 September zag ik van den toorn¹³, dat in Papsouw, aan de Hoorn en de Wildeplas, ja zelfs tot aan den witmolen van Delfgaauw land onder water staat. Halv September: verscheide schoone daagen, dog in 't laatst van de maand alweeder reegen.

Den 1 en 2 October geweldige reegen, vervolgens afwisselend. 16 October en 17 October schoon weeder; 18: reegen. 19: wind. 20: 's avonds hagelbuyen.

De 2 à 3 eerste daagen van November mooy weeder, dog den 6, 8, 9 alweeder reegen. 10: sterke wind. 11: 's morgens tot ieders verwondering was alles bedekt met sneeuw. Op den dag sterke sneeuwbuyen, smeltende. Veele koeyen liepen nog in int land, schreeuwen van de koude en vochtigheid, want er is niet te eeten. Er is weinig hooy, dog nu moeten ze alle op

¹² De stadhouder Willem V? De toekomstige koning Willem I?

¹³ Waarneming vanaf de toren van de Nieuwe Kerk.

stal. 14, 15, 16 November: zeer ruw weeder, reegen, wind, en den 18 November 's morgens opstaande, sneeuwde het sterk. 's Middags verflaauwde dit en veranderde in sterke reegen en dit duurde tot in de volgende nagt, dus een verschriklijke dag. Den 19 November was het aakelig weeder. 20 November: zeer schoon weeder en stil. Ik wandelde deezen middag in 2½ uur van Rotterdam tot Delft. 21: 's avonds koud, felle O-wind. Sommige schuiten liggen stil. 23: wierd op schaatsen gereeden. 24 en 25: minder vorst. 27: dooy. 30: goed weder, N-wind.

Het begin van December, zagt en stil weeder, dog dikwils reegen. 15 December storm, 16: harde wind. 19: vorst, 20: voeren geen schuiten. 21 en 22: schaatsenrijden. 23: dooy, vervolgens reegen en wind.

1817

't Begin van January, stil en zagt weeder. 6 January: den geheelen dag zeer sterke reegen en wind. 10 January: stil weeder. barometer 29 duim, 9 lienie. 13 en 14: regen en wind, dagelijks zeer donker weeder. 15: sneeuw. 16: sterke sneeuw den ganschen dag en 's nagts sterke reegen en dooy, zoo dat dezelve den 17de 's morgens bijna geheel weg was. Het einde van January was bijzonder zagt, donker weer, dikwils reegen en Z-wind.

Het begin van February ook zagt, dog meer N-wind. Den 11: helder en O-wind, men verkwikte door het zien der zon. 12: 's morgens sterke smeltende sneeuw. 13: NW-wind, wat kouder. Tusschen 15 en 16 's nagts, had men hier een zwaare wind enz. en op andere plaatsen donder en blixem. Het overige was er ruw en los weeder. 26 February: zeer zware wind, storm; schoorsteenen waaiden om.

Tusschen 3 en 4 Maart zwaare regen, hagel, wind: noodweder. 6 Maart: wind en hagel. 12 Maart begon het weeder te verbeteren; 15 en 16 zagte O-wind, zonneschijn. Men verkwikt nu door het stille en drooge weeder. 's Nagts een weinig vorst. In het laatste van Maart had men sterke Zuidewind met sluysgang¹⁴, dog ook zulke sterke regenbuyen dat'er meer waater in de polders inreegenden als'er uitgemaalen wierd.

Den 4 April scheenen twee a drie botjes van het boompje bij de Hal...(beschadigd) Net met den 3 April begon het mooy weeder te zijn, te weeten O-wind en zonneschijn; den 4 April scheenen 3 a 4 botjes van het boompje bij de Hal open te gaan, dog het waaren nog toegevouwen blaadjes. 6 en 7 April: Paaschen wierd het kouder en wat meer wind. De watermoolens begonnen te maalen. In de Bieslandsche Droogmakerij was nog 40 duim te veel, in Nooddorp nog 27 duim. 9 April waaren eenige blaadjes open bij de Hal: 1 duim groot; op de Vlamingstraat waaren dezelve nog toegevouwen, zoo dat het boompje bij de Hal nu dit jaar voor is, dog op de Vlamingstraat zijn veel meer botjes. 10 April ruw weer, NW-wind, hagel, en sneeuwbuyen. 11: dezen nagt heeft het ijs in de slooten gevroozen. Een bak met water en hagel, in't tuintje staande was het ijs 5/16 duim dik, met hagel en sneeuw. De volgende daagen straffe vind, met sluysgang, zoo dat de watermoolens braav begonnen te maalen. Den 16 's morgens, ontstond er een sterke N-wind, 's middags met hagel. 17 was een verschriklijke dag van hagel en sneeuwbuyen. Bitter weer voor de koejen welke hier en daar in 't land loopen. De volgende dagen straffe Noordewind, de moolens maalen zonder ophouden zoo dat het water als van 't land weggeveegt. 26 April: 's nagts sterke hagelbuyen, zoo dat toen men opkwam, nog hoopen in de gooten laagen. 's Avonds reegen. 27: NO-wind, nog eeven koud en bar.

1 Mey: Den geheelen dag sterke regenbuyen; zeer koud, goor weeder. De blaadjes zijn nog weinig gevorderd en maar 1½ duim groot, enkele 2 duim groot. 6 Mey: het word mooy weder.

¹⁴ Van Dale: De omstandigheid dat een sluis in werking is om water te lozen.

8: heet en broeyig; 9 Mey: zeer koude straffe ZW. de was (...) sterk (...) 14: sterke wind (...) met reegen, hagel, koude, buyen. De gantsche maand Mey was zeer onbestendig; enkele zeer schoone daagen, maar meestal koud en reegen, zoo dat op de helvt der maand nog koeyen op stal stonden. Den 26 en 26 (sic) Pinksteren, was het zeer schoon weeder, dog de volgende daagen alwederom reegen en koude wind.

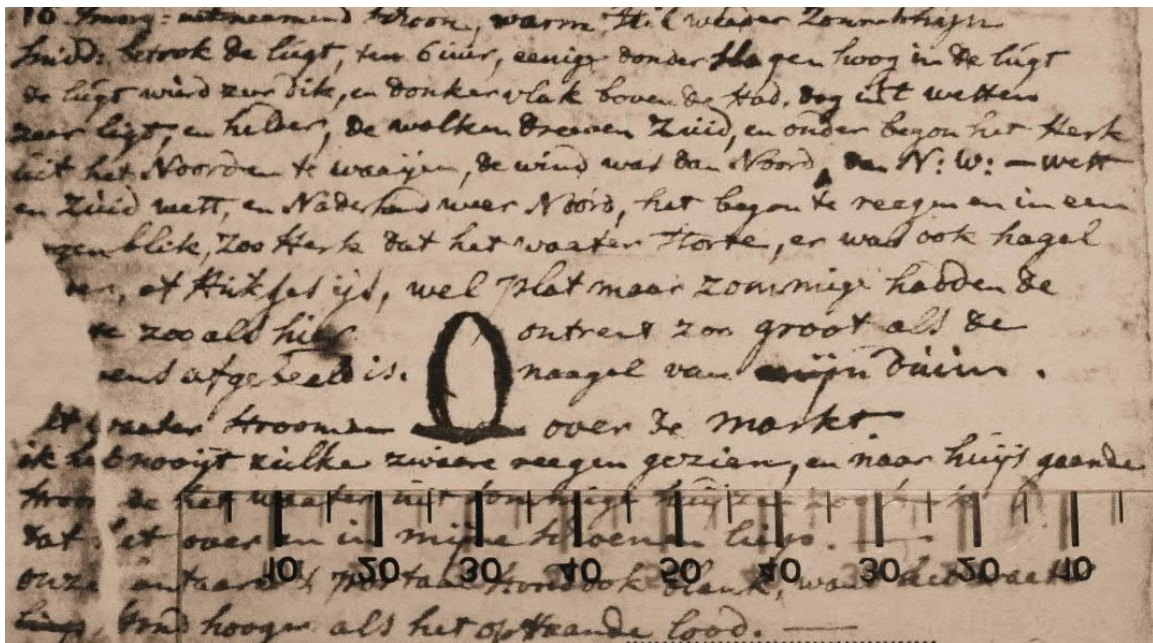
In 't begin van Juny al eveneens. 6 Juny, daags na Paardemarkt, knollen te koop. 14: Zaterdag voor Kermis, den gantsche dag zeer sterke wind; de watermoolens maalen met halve zeylen, zoowel de Pijnakersche, Noodorpsche en Hof van Delft moolens. In de Bieslandsche droogmakerij is nog een gedeelte van het land blank, geheel onder water. Zoo ook in Hof van Delft. 16 Juny begon het weder te beeteren; een schoone Delfsche Kermis. De week na de Delfsche Kermis was het uitermaaten heet, broeyig, met donder en reegen; zeer vrugtbaar weeder. Daar koomen nu al peulen enz. De nieuwe aardappelen kosten 16 gulden 't kinnetje, de oude aardappelen kosten 4 gulden 't kinnetje. Het blanke brood kost 13 stuivers 4 penning de 3 lb¹⁵, het roggen brood kost 10 stuivers, 8 penning de 6 lb. Zulk eene duurte van levensmiddelen geheugd niemand. Door de felle hitte en zonneshijn verlangde men na reegen.

1 July: den gantschen dag zeer sterke ZW-wind. Koud. De watermoolens maalen dat ze snorren met halve zeilen. Het water is al 3 duim boven peil en is thans nooit laag als bij zeer stil weeder. 28 July zag ik in Den Haag Roomsche boonen, stamboonen en kersen te koop.

2 July voor 't eerst kerssen in Delft te koop. Na eenige daagen schoon weeder begon het den 14de te reegen. 15: den gantschen dag aanhoudende reegen. wind Zuidoost. 16: zeer sterke reegen, wind Noordwest. 17 en 18: minder reegen. 20: goed weeder maar winderig. 22: zeer schoon weeder. 23: 's morgens 5 uur was zeer sterke donderslagen met zwaare reegen. welke den gantschen dag doorging, verminderde, dog 's avonds 8 uur was het nog niet droog, dog doodstil. Zeer zware donderslagen zijn ook te Dord en andere plaatsen waargenomen.

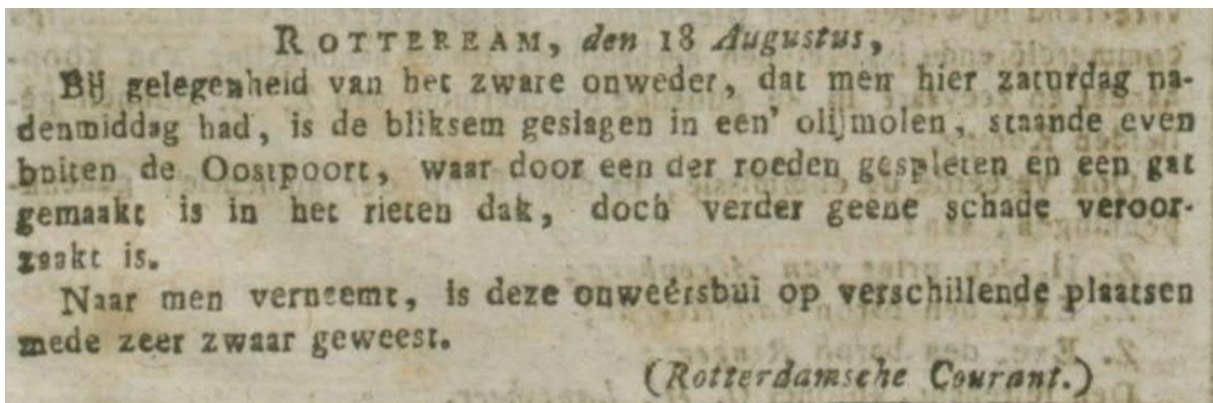
Augustus 1817. 't Blijft onbestendig weeder. 4: 's Avonds een zeer aanhoudende zwaare reegenbuy, en toen die wel 1 halv uur geduurd had, een zeer zware donderslag, vlak boven deeze stad. Door de felle winden en het maalen der moelens, de zonneshijn enzovoorts en warmte, heeft het niet maar eenige uren droog geweest of men ziet geen plassen meer op de weegen, welke men na zulken sterke reegens zoude verwagten. Den 13 Augustus: Rotterdamse Kermis. Zwaare regenbuyen met geweldige Zuidwind, stortreegens. 14: schoon weeder. 16: 's morgens uitneemend schoon, warm, stil weeder. 16: 's morgens uitneemend schoon warm, stil weeder, zonneshijn. 's Middags betrok de lugt, ten 6 uur eenigen donderslagen hoog in de lugt. De lugt wierd zeer dik en donker. Vlak boven de stad, dog in 't Westen zeer ligt en helder, de wolken dreeven Zuid en onder begon het sterk uit het Noorden te waayen, de wind was dan Noord, dan Noordwest tot West en Zuidwest, en naderhand weer Noord; het begon te reegenen in één ogenblik, zoo sterk dat het waater storte; er was ook hagel ... (onleesbaar) -den, of stukjes ijs, wel plat, maar zommige hadden de grootte zooals hiernevens afgebeeld is, ontrent zoo groot als de naagel van mijn duim.

¹⁵ Lb = liber = pond.

Passage uit het handschrift met afbeelding van Berghuys' duim. Vergelijk met de lineaal.

Het waater stroomde over de Markt. Ik heb nooyt zulke zwaare reegen gezien, en naar huys gaande, stroomde het waater uit sommige huizen zoo sterk, dat het over en in mijne schoenen liep. Onze lantaarn en portaal stond ook blank, want het waater stond hoger als het Opstaande lood. In Rotterdam sloeg de bliksem in een moolen, met sterke donderslagen.

Op verscheide plaatsen was het zwaar weeder. 17: 's Morgens reegen. 17: 's Middags droog weeder maar harde wind. 18: schoon weeder. 19: 's Morgens opstaande, reegende het en 's avonds na bed gaand was het nog niet droog, hebbende zonder ophouden en somtijds zeer sterk, gereegend. 20: begon het 's avonds te reegenen, de geheelen nagt door tot 21 uur 's morgens. 22 's Morgens N-wind, droog en koud. 21: O-wind. Op den toorn zijnde¹⁶, zag een strook lands bij Den Hoorn onder water. (...) 's Morgens heldre zonneshijn, koude NO-wind. 's Avonds wat reegen. Het laatste der maand, nog zwaare reegenbuyen tot den 31 toe.

1 September 1817 helder weeder, zonneshijn, O-wind. Dit duurde tot den 10e 's avonds. (De onverwagte veranderingen en 't schoone weeder, deed de prijs des broodden zeer daalen, het boekweitmeel daalde van 10 1/2 op 7 stuiver en dat op eene dag. De aardappelen op 1 gulden de kin.

¹⁶ Observatie vanaf de toren van de Nieuwe Kerk.

MARKT-PRYZEN van den 22 September 1817.

Tarwe f 462-00, Rogge f 266-00, Gerst f 154-00, Boekweit is niet ter markt geweest, Haver f 136-50, per Amst. last, witte Boonen, groene en graauwe Erwtten zyn niet ter markt geweest, Tarwe Meel f, -15.625, Rogge dito f, -6.25, Boter f, -53.75, Noordh. Kaas f, -26.25, Stolksche dito f, -21.25, Leydsche dito f, -16.25, per pond Amst. gewigt. Aardappelen f 3-80 cents per Amst. ton. Tarwe Brood de drie pond f, -50 of f, -10:-, Rogge dito de zes pond f, -40 of f, -8:-, Rundvleesch f, -26.25 Kalfs dito f, -35, Schapen en Lams dito f, -25, Varkens dito f, -42.5, per Amst. pond, Hooi f 1-37.5, Stroo f 1-90, per 100 pond Amst. gewigt. Eiken hout f 8-50, Ypen

10 September een zwaare donderbuy. 11: schoon weeder. 12: 's morgens donder, op eens drooge O-wind, zoel weeder. Het brood 5 duiten afgezakt.

De maand November was ongemeen zagt weeder. Meestal Zuydewind en betrokken lugt, dog weinig reegen, zoo dat er geen water in het land was. Vooral was het in 't midden der maand zoo zagt, dat het wel September scheen te zijn.

Den 1 December 's morgens opstaande, reegende het vrij sterk en hield nog niet op toen men naar bed ging. 2 December: bijna den geheelen dag reegen en dit duurde tot 3 December op den middag. Den 4 December op den toorn zijnde, zag veele landen onder water in Papsouw en elders. De Wildeplas strekte zig schuyns uit, tot het wipje. 5: 's Morgens helder. Het heeft deeze nagt 1/4 duim ijs gevroozen. 7: alwederom dooy en den 12 's morgens was de straat eeventjes bedekt met sneeuw; buiten vroom het en in de stad dooy. 14: regen en vorst; het wierd glad om te gaan. 15: zagt. 16: regen. 18: 's nagts storm; 's middags stil. 19 begon het te vriezen. 24 tot 26 wierd op schaatsen gereden. 28: 's avonds regen en vorst. 27: dooy.

1818

Het begin van de maand January: zagt weeder. Den 15 January zwaare wind en storm, ZW, welke storm zig uitgestrekt tot in Zweeden en Denemarken, en veel zeeschaade veroorzaakte. Den 18 January storm uit het Noordwest. Het vervolg deezer maand alweeder zagt.

Het begin van February: zagt maar zwaare mist. 12 February ZO-wind met vorst. 13: helder en vorst. In 't laatst van February veel storm.

1 Maart sloeg de blikzem in den Brielschen toorn, beschadigde het draadwerk van 't klokspel enz.

broeyig en 's middags zeer sterke donder. Deeze hitte en onweeder zoo zeer zeldzaam. Op den 8 en 9 April heeft zig overal zelfs in den ... (onleesbaar) landen doen gevoelen. ... (onleesbaar) Naderhand veel reegen en wind. 15 en vervolgens weeder O-wind, sterk en koud. 16 begonnen eenige bladerknopjes van de 2 boompjes open te gaan, dog waaren nog toegevouwen blaadjes. 22 waaren de blaadjes nog niet volkoomen 1 duim groot. 23: zeer sterke O-wind, onaangenaam koud. De watermoolens maalen gezwigt. 24: ZW-wind, zagt weeder, reegen. Blaadjes 1 1/2 duim. Deze verandering in het weeder is zeer groot.

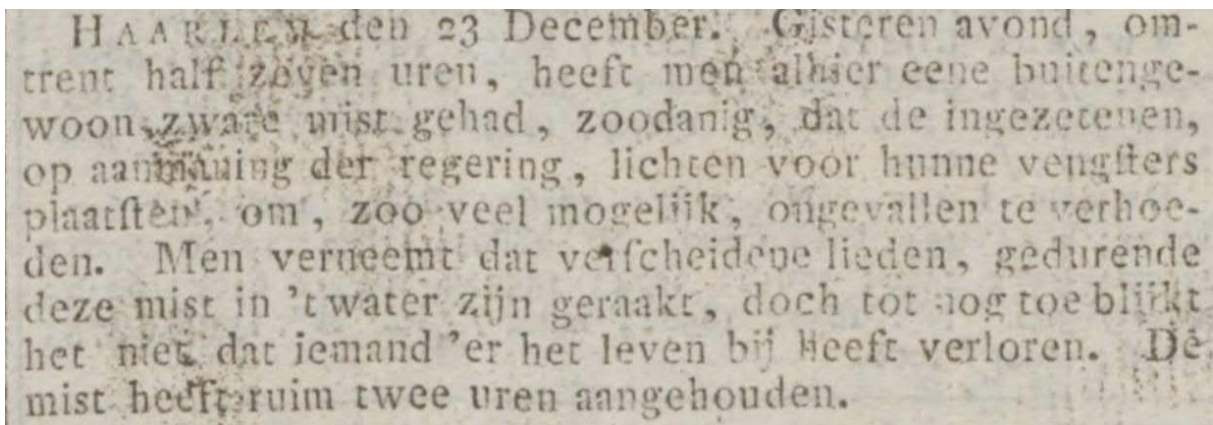
De maand May was afwisselend weeder. In 't begin dikwils reegen, ook schoone daagen. 11: tweede Pinxterdag fraay weeder. 13: regen. 16: een weinig reegen dog het weeder word vaster. 17 Mey: droog weeder met NO of O-wind en dit heeft geduurd net 4 weken, zonder reegen. Het was overdag warm, dog 's avonds koel.

13 Juny veranderde de wind, het wierd broeyagtig. Men verlangde zeer naar reegen. 14 en 15: reegenbuytjes. 's nagts wat donder. 17: den geheelen nademiddag sterke reegen. 18: 's Avonds reegen en zeer warm. Dit weeder is voor het land zeer uitneemend goed, dog de kermisklanten hadden liever droogte.

[geen aantekeningen in de zomer van 1818]

De eerste helft van October en de eerste van November waaren warm en zeer schoon. Den 12 en 13 vorst en ijs in de slooten; naderhand Z-wind en wat regen. ... (onleesbaar) W-wind met reegen. Men heugd niet van NW wind.

De eerste daagen van December waaren zeer zagt en 11 begon het te vriezen; den 14 en vervolgens wierd schaatsen gereeden op slooten, want veldijs ... (onleesbaar) den 22 December had men hier een zeer zwaare mist 's avonds. Deze mist had ook plaats in Zeeland, en koste aan veele menschen het leeven. Naderhand alweeder dooy.

Oprechte Haerlemse Courant 24 december 1818: mist ook in Haarlem

1819

18, 19 December en 1 en 2 January warm weeder. 3 en vervolgens weder vorst; het oude ijs bevroor weeder, en men reed ...rdelijk op schaatsen. 7 January dooy. 10: wind 2 reegen en wind, nu is het regt dooy weder en het ijs is nu verdweenen. De geheele winter is het bijna altijd .. wind geweest, zeer stil en zonder reegen, zoo dat bijna alle reegenbakken leedig zijn, en de rivieren voorbeeldloos laag zijn. Men heeft nog geen sneeuw of hagel gezien en weet geen voorbeeld van zulk een stil winter weeder.¹⁷

¹⁷ Uitzonderlijke situatie?

De maand February was eeven stil en zagt droog weeder.

Met den 1 Maart begon het wat te veranderen. Den 4 en 5 kreeg men buyen met een weinig hagel zoo dat er omtrent 5 in 1 uur lang zoo veel hagel of sneeuw was, dat geheel de grond bedekt was, dog dewijl hagel of sneeuw smeltende was verdween dezelve ras. Na die tijd heeft men geen hagel of sneeuw gehad. Vervolgens alweeder bedaard weeder.

't Begin van April aangenaam. 9 April begonnen de knopjes aan de boomen zig te vertoonen. 11 April een verkwikkelijke reegen; Zuidewind. 12 April zag ik twee blaadjes aan 't boompje bij de Hal, groot 3/4 duim, de overige botjes waaren nog dicht. 's Middags wierd het extra warm. 13 April waaren zeer veel blaadjes aan het boompje op de Vlamingstraat enkele van 1 duim groot, zoo sterk groeiden dezelve nu.

Voor het overige is deeze zoomer buitengewoon weeder geweest, met gemengde weeder in Augustus. Zeer droog, en van alle levensmiddelen was grooten overvloed, en waaren dezelve goedkoop. De eenige teegenspoed was de muizen en ratten. Deeze kwamen er geweldig veel en deden veel kwaad aan de koorn en graslanden. Verscheide weilanden waaren kaal, de grond ondermijnd en 't gras gestorven.

Den 1 October was het een zoomerschen dag.

Den 1 en 2 December was het zeer schoon weeder. Den 6 en 7 December begon het te vriezen en zoo geweldig, dat den 8 geene veerschuit voer, dog dit duurde maar weinige daagen, toen dooyde het alwederom. In 't laatste kreeg men wederom vorst en veel sneeuw. Den 30 December sneeuwde het zeer geweldig en begon weder te vriezen en dus gingen de schuiten weder stilleggen.

1820

Dewijl de straten dik bedekt zijn met sneeuw, kunnen de sleederijders hun hart ophaalen. Den 6 January begon het sterk te dooyen, dog 's avonds alwederom vorst, welke Den 8 January 's morgens stonden de barometer op 29 duim en 9 1/2 lien. Het vriest zeer sterk. 10 's morgens: thermometer van Fahrenheit op de plaats opgehangen daalde tot 14 1/2 lien, 's middags 20 lien 's avonds 11 uur 7 1/4 graden. 11: 's morgens therm. 7 1/4, 's middags betrokken lugt, 's avonds 18 1/2 gr. 13: 's morgens 8 uur therm 18 1/2 en ten 10 uur 16, 's avonds 15. 14 January 's morgens therm 8, 's avonds 22. 14: .. 's morgens 26, 's avonds 32. dooy. Vervolgens zeer gematigd stil winterweeder.

23 February Z-wind. 's middags wierd het zoo warm in de lugt, dat men zweeten, zoo men zegt heeft het 's avonds te Rotterdam gedonderd. 24: merkelyk koelder. 25 en vervolgens: koude NO-wind.

2 Maart 's morgens sterke sneeuw met Zuydewind. 2: 's middags schoot de wind Noordoost en toen sneeuwde en waaide het zoo sterk als ik bijna nooyt gezien heb met NO-wind. 3: waayde het eeven sterk, dog zonder sneeuw. De volgende dagen stilder dog meerder vorst. Door de sterke sneeuw en wind zijn op de Veluwe twee voerlieden in de sneeuw gestorven. 't Overige deezer maand was wel koud, maar meestal stil weeder en geen Maartsen buyen.

't Begin van April ook meestal koud. 1 April sterke reegen. 3: mooy weeder. Na den 10 April wierd het beeter weeder. men zag nog iets verandering aan de twee boompjes. 12: het word warm weeder, de boompjes beginnen. 13: warm. Het 2de boompje van de Hal heeft nog geen blaadjes. 14: broeyagtig. 't 2de boompje van de Hal heeft verscheide blaadjes, groot 3/4 duim, dog veele die nog toegevouwen zijn. 't Boompje op de Vlamingstraat is eeven ver, maar

schijnt minder openen blaadjes te hebben. 15 April: koude Noordewind. Het laatste gedeelte der maand April was het schoon weeder, heldere zonneschijn, dog koud, meeste O-wind met nagtvorst.

't Begin van Mey koud, den 4 en 5 regenbuyen met haagel vermengd. 8 en 9 beter weder en warmer. 11, 12, 13: zeer warm broeyend met een weinig donder. In Braband had men zeer zwaare donder en hagel. 14: 's avonds zwaare reegen, vervolgens veel regen en wind. 22: Pinxteren, zeer schoon weeder. 24: broeyend heet. 's nagts donder. De volgende daagen reegen en wind zoo dat den 28 alle watermoolens maalden. Den 30 's morgens zeer koud en onverwagt een zwaare hagelbuy. 29 Mey voor het eerst knollen te koop.

1 Juny 's nagts donder en zwaare reegen. 2 en 3: reegen. 4: zeer koud en reegen, vervolgens dagelijks zeer koud en veel regen. 19 en 20 Juny vielen er plasreegens. Men begon bedugt te worden voor den hooybouw; ook stierven de jonggeplante snijboonen door de koude en het nat. 22 Juny begon het weeder te veranderen en droog en warm te worden. 24 Juny en vervolgens: zeer heet, heldre zonneschijn, zagte Noordewind. 27 of 28 ontstond weeder een zeer koude Noordewind.

't Begin van July dagelijks meer of minder reegen, met koude N-wind. Den 8 of 9 begon het te verzagten. 14 tot 16: schoon warm weeder. 17: broeyend heet, 's middags donder met reegen; met deeze warme drooge dagen is veel hooy binnen gereeden.

[medio 1820 periode zonder aantekeningen]

In 't midden van December begon het te vriezen, 't geen schielijk toenam. 30 December stond de thermometer van Fahrenheit agter op de plaats tegen het secreet 's avonds op 11 graden. 31 December 's morgens: 7 graden, 's avonds 9 graden.

1821

1 January 's morgens 9 1/2 gr. 's avonds 16 gr. 2 January 's morgens 18 gr. 's avonds 18 gr. 3: 's morgens en 's avonds 20 gr. 4 January: een weinig sneeuw; hierop volgde dooy en men heeft naderhand geen vorst of sneeuw meerder gezien.

Voorts is deeze winter zeer bijzonder geweest. Men heeft in January, February of Maart geen wind, geen hagel of sneeuw, geen vorst gehad. Ook altijd mooy weder, altijd stil weder, wel koud.

Het begin van april wat winderiger, maar koud. 16 April begonnen eenige blaadjes open te gaan van de twee bekende boompjes, dog dezelve waaren nog toegevouwen; door het koude goore weeder vorderde het niet veel. 18 April waaren verscheide bladerknopjes open en zommige blaadjes omtrent 1 duim groot. Het boompje op de Vlamingstraat was dit jaar vooruit, hebbende meerdere en grootere blaadjes. 22 April, Paaschen: zeer goor weeder. 23: iets zagter. 24 en vervolgens: buitengewoon zagt en schoon weeder. Nu groeiden de blaadjes zoo sterk, dat dezelve den 26 April grooter als twee duim waaren. 's Avonds van den 26 zeer sterk en zwaar onweder met geweldige reegen. 27: wat kouder; de volgende daagen zeer koud en goor, dat de toorn¹⁸ 's morgens en 's avonds onzichtbaar was van de mist.

5 Mey veel zagter, broeyend. 's middags een donderbuy. 6 Mey: dito. Donderbuy met haagel; dit verkoelde de lugt zeer en de volgende daagen had men zeer koude Noordewinden met reegen. Niettegenstaande het zeer koud weeder was, kreeg men den 13 tot 14 's nagts

¹⁸ De toren van de Nieuwe Kerk.

donderbuyen met haagel. Den 14 en 15 Mey vielen bij Rijswijk en Voorburg zeer zwaar en langdurige haagelbuyen, in Delft minder, dog veele groentens als bloemkool en salade wierd op het veld vernield en dit alles met ZW-wind. De koeyen liepen met hooge ruggen, schreeuwende, door het land. 16: milder weeder, 's avonds een reegenbuy en 1 donderslag. 17: 's nagts geweldige reegen. 18 tot 19: 's nagts was het gras wit gevroozen. 19: zeer koud; wind N, stilder volgens hooren zeggen. 21, 22, 23: 's nagts ijs in de slooten gevroozen en evenwel overdag hagel en reegenbuyen. 25 's avonds: wind Z met sterke reegen. 26: wind NW, hagel en reegen. 30: koud, de eerste drooge dag zedert lang. Wind N. 31: wel koud, dog heldere zonschijn. Wind: O.

Arnhemsche Courant, 1 mei 1821

Den 21 Juny veranderde het weeder dadelijk. Het was warm, maar dit duurde maar 3 à 4 daagen. Den 5 wederom zeer koude Noordewind; in de Delfsche Kermis- en volgende week was het zeer goor weder.

1 July: regen, 't eerst zeedert 14 daagen. 15: het blijft even koud weeder en Noordelijke wind. 14, 15 en 16 July: aangenaam weeder; niettegenstaande het koude schraale weeder is er overvloed van groentens.

Het najaar was zeer vrugtbaar. Overvloed van alles en alles zeer goedkoop, de levensmiddelen. De tarwe viel slegt uit en was niet zeer goed voor de bakkers.

De winter was zeer zagt. In November vroor het 2 a 3 nagten, zijnde het ijs zoo dik dat een kraay daar over konde loopen, meer niet.

In December geen vorst, geen hagel, geen sneeuw. Dus wist men alleen door de korte daagen dat het winter was, en wij stookten niet voor Nieuwjaarsdag. Barometer in de lantaarn: 25 December 's morgens 8 1/2 uur: 27 duim, 3 linie. 9 1/2 uur: 27 duim 5 linie, 's morgens: wind; 's middags stil zagt weeder. 26: veel hooger. Dit is het laagste in mijn leven.

[van 1822 tot 1827 geen aantekeningen]

1828

Najaar van 1828 is niet buitengewoon. De winter begon vroeg en streng evenals in 't jaar ook begin van meer vorst, welke zoodanig toenam dat den 8 November verscheide jongens

over het ijs liepen in de 2 slooten tusschen de Oostpoort en de Nieuwelaan. Te Sluyswijk wierd op die dag op schaatsen gereeden. Vervolgens dooy weeder.

1829

Het begin van January 1829 sterke vorst. 's Avonds thermometer: 's morgens 14, 's avonds 14, agter op de plaats. Den 20 's morgens 9, 's avonds 21; den 21: 's morgens 9, 's avonds 10. den 22: 's morgens 5 1/2 's avonds 12. Den 23: 's morgens 3 gr. 10 1/2 uur 2 gr; betrokke lugt. 11 uur 's avonds: 11 gr. sneeuw. den 24: 11 's avonds: 10; den 25: 's morgens 15, 's avonds 15. Sneeuwbuyen. Den 26: 21 gr. Dus was de koudste dag den 23 January, dog niet zoo koud als juist 6 jaar vroeger. In het vervolg vrij goed winterweeder.

De gantsche maand Maart was bijzonder bedaerd: Geen sneeuw of hagelbuyen, ook geen wind of reegen, zoodat er geen waater op het land was.

Het begin van April was veel kouder en winderiger. 19 April, Paaschen: eenige weinigen blaadjes aan 't 2de boompje van de Hal, groot 1/2 duim. dog waaren nog toegevouwen. Deeze week veel reegen en wind, en koud en guur weeder. Alle de waatermoolens beginnen te maalen: O-wind. 26 April waaren de blaadjes ontrent 1 duim groot, sommigen dog niet fleurig en nog toegevouwen door de koude W—wind. 27, 28: haagel en reegen en harde wind; bitter weer op straat.

2 Mey waaren de blaadjes bijna 2 duim groot, maar niet fleurig. Op den toorn zijnde¹⁹ zag ik het land benoorden de Papsouwsche weg volkomen onder water, ook agter Den Hoorn was een plek geheel blank. Daar waaren maar zeer weinige koeyen in 't land. Ook hebben sommige boeren hunne beesten weeder thuys gehaald. 3 Mey en vervolgens wierd het beeter weeder, en zoomeragtig; naderhand kouder. In 't laatste der maand zeer koud goor weeder met drooge Noordewind.

't Begin van Juny: koud, NW. 3 Juny: reegenbuytjes voor 't eerst in ruim 1 maand, waarna zeer verlangd werd. Naderhand alweder droog. Halv Juny wierd het warm weeder, dog zeer droog. In het laatst der maand kwam er reegen, na eenige reegenbuytjes begon het 28 Juny 's avonds te reegenen. Dit duurde zonder ophouden 24 uur en deed ongemeen veel nut. De volgende dagen reegen.

3 en 4 July: stortreegens. Nu is er water genoeg. De volgende daagen dikwils reegen. 16 July: zeer zoel weeder; 's avonds ontstond zeer schielijk een zwaar onweeder van 7 uur tot 11 uur avonds. Het heugd mij niet zulk zwaar onophoudelijk donderen, weerligten en stortreegenen. 't Overige dezer maand zeer dikwils donder met zwaare reegenbuyen zoo dat ..(beschadigd)...toorn zijnde ... zegt. De hooyrooken ...dom in 't water staan ook al was al een kleyne wind. Volgende daagen afwisselend, de waatermoolens maalen alle dat het water zeer vermindert.

...Augustus: zwaar onweeder met stortreegen. De volgende dag en nagt ... Op den toorn zijnde zag ik overal waater op het land. Den groote Wilde Plas in Papsouw en De Hoorn, overal landen die blank staan. De stortreegens in de volgende nagt vermeerderden het water nog veel, zijnde zulks den 20 Augustus nog veel vermeerderd; . voorts dagelijks veel reegen; den 28 regende het zeer. De waatermoolens maalden van tijd tot tijd, dus vermeerderde het water wel niet, maar het hooge land was zoo doorweekt en was zoo dras, dat veele koeyen reeds op stal stonden. Den 29 schoot de wind N en de waatermoolens begonnen te maalen.

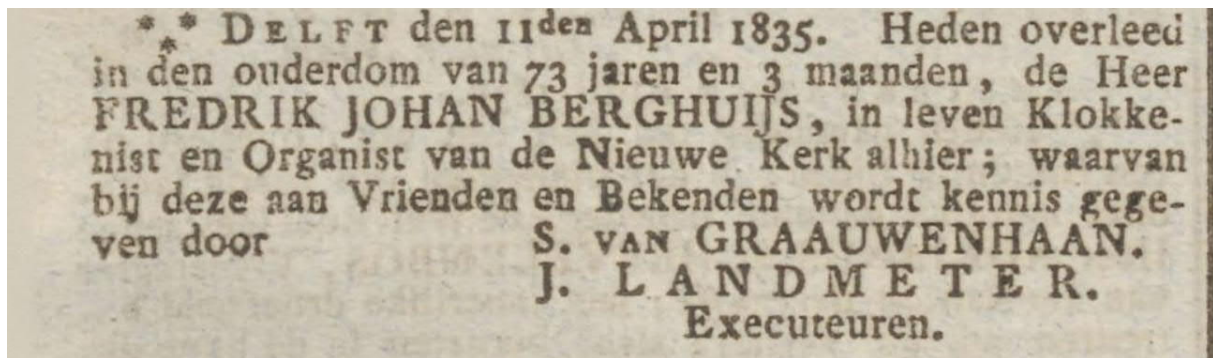
¹⁹ Waarneming vanaf de toren.

1 September kon men van den toorn duydelijk zien dat het water verminderd was; het word beter weeder, dog nog regenagtig. 14, 15 en 16 September: Te Amsterdam zijnde, onophoudelijk reegen. 3 of 4 daagen, dog op het laatste der maand alweeder reegen.

October: alwederom reegen. 7, 8 en 9: verschrikkelijk weeder: hagel, stortregen, sterke N-wind. 10 October: op de toorn zijnde was alles waater aan de Hoorn, in Papsouw, in Plaspoel, de Bieslandsche droogmakerij. De Wilde Plas strekte zig uit tot voorbij 't wit wipmolentje en men kon niet zien van die dijkjes welke dwars door de Wilde Plas heenloopen, om 't water bij de moole te brengen. De koeyen baaden door het waater. Alles word zeer duur. Dit regenagtig weeder duurde tot 20 October. Toen kreeg men op eens zeer schoon weder: zonneschijn, warmte tot 29. Teen alweeder reegen en wind.

November: alweeder regen. 12 November: reegende het den geheelen dag. 13: helder, O-wind, vorst. 14: vorst, zeer koud. 15: wind West, zoel, den geheelen dag regenbuyen.

Frederik Berghuys overleed op 11 april 1835

Oprechte Haerlemse Courant, 11 april 1835

Rotterdamsche Courant, 14 april 1835